

Activiteitenkalender

woensdag 17 november - 20u00
WINTERAVOND NME : UITKERKSE POLDER, J VAN GOMPEL
Den Anklap, Leffingestraat 85, Oostende

zaterdag 20 november - 13u30
DAG VAN DE NATUUR
VMW d'Heye Danckaertstraat, Bredene

zaterdag 27 november - 14u00
BEHEERNAMIDDAG
Paelsteenpanne, tramhalte Bredense Renbaan, Bredene

zaterdag 11 december - 13u30
BEHEERNAMIDDAG
Schuddebeurze, kruising Schuddebeurzeweg en Bamburgstraat, Westende

woensdag 15 december - 20u00
WINTERAVOND NME : OVERLEVEN OP EEN SLIK, R VAN OUTRYVE
Den Anklap, Leffingestraat 85, Oostende

zaterdag 18 december - 13u30
WINTERGASTEN OP DE KEIGNAERT
Keignaert, vogelkijkhut thv Keignaertlaan, Zandvoorde

zaterdag 22 januari - 13u30
WERKNAMIDDAG
Puidebroeken : Spermaliestraat thv huisnummer 185, Middelkerke (Slijpe)

zaterdag 5 februari - 13u30
START PADDENOVERZETACTIE
Grintweg thv Groene 62, Oostende (Zandvoorde)

zaterdag 12 februari - 20u00
LEDENFEEST + VOORDRACHT NATUURINRICHTINGSPROJECT
Vicognehoeve, Blauwvoetlaan 2, Bredene

zaterdag 19 februari - 13u30
PLANTDAG KEIGNAERT
kruising Karperstraat met Grintweg thv Klokhofstee, Zandvoorde

zondag 27 februari - 10u00
NATUURHISTORISCHE WANDELING
Schuddebeurze, kruising Schuddebeurzeweg en de Bamburgstraat, Westende

zaterdag 5 maart - 13u30
WERKNAMIDDAG
Reservatenboerderij Zandvoordestraat 549, Zandvoorde

zaterdag 12 maart - 10u00
VOORJAARSTREK AAN DE KEIGNAERT
Vogelkijkhut ter hoogte van de Hazenlaan, Zandvoorde

Beste Natuurmens,

Met dit tweede nummer van "Natuur. Middenkust" reiken wij stilaan tot aan de eindejaarsperiode. Velen wensten ons geluk met het vernieuwde ledenblad (dankuwel), wij van onze kant wensen u het beste, straks met het nieuwe jaar en ver daar voorbij.

Ondertussen zien wij dat vele milieuthema's even vastlopen als de Belgische regeringsvorming. De klimaatop dit voorjaar in Kopenhagen eindigde in een Babels gekrakeel. De biodiversiteit sukkelde in het jaar van de biodiversiteit even hard achteruit als de vorige decennia. België voldeed niet eens aan de minimumeisen van nitraatrichtlijnen in het water, instandhoudingsdoelen in Europees belangrijke terreinen. Duurzame energie raakt niet echt van de grond : olie, gas en steenkool regelen nog altijd het mooie weer (!) terwijl de productie voor bio-ethanol te veel ont-aardt in ongebreidelde monoculturen waardoor ons platteland dodelijk wordt voor leeuwerik en honingbij. De energiedichtheid van aardolie en zijn maatjes is zoveel hoger dan de alternatieve energievormen dat compenseren met bio-, wind- en zonne-energie nieuwe problemen ivm ruimtegebruik stelt.

Het lijkt er bovendien steeds meer op dat het strikte natuurbehoud moet inboeten ten koste van al die nieuwe thema's. Niet alleen qua aandacht maar ook qua geldmiddelen. Terwijl we er toch niet onderuit kunnen dat tot vandaag de belangrijkste reden van achteruitgang van de biodiversiteit nog steeds de mens is met al zijn vormen van habitatvernietiging. En daar kunnen we veel vlugger en directer op ingrijpen dan op onzekere klimaatmodellen.

Dag van de Natuur, zaterdag 20 november op d'Heye

Op de Dag van de Natuur nodigen we iedereen uit om een handje te komen helpen in een van onze natuurgebieden. Over gans Vlaanderen wordt op die dag in meer dan 100 reservaten gemaaid, geplagd, gegraven of gekapt. Aan de middenkust hebben we deze keer gekozen voor d'Heye in Bredene.

→ Foto: Dirk Vanhoeke

↑
Struikheide, een nectarbom !

D'Heye is een gebied van fossiele duinen op de grens Bredene – De Haan. De zandbodems van dergelijke oude duinen bevatten heel wat minder kalk. Dat kalk is immers in de loop der jaren uitgelooft. Dit soort duinen is in onze streek bijzonder zeldzaam, enkel in Lombardsijde (Schuddebeurze) en op de Frans – Belgische grens (Cabourg) vinden we soortgelijke biotopen.

Elk biotoop heeft z'n typische flora en fauna. Omdat fossiele duinen zo zeldzaam zijn, zijn ook heel wat planten en dieren die er voorkomen zeldzaam. Op d'Heye vinden we onder meer Onderaardse klaver, Zandblauwtje, Levendbarende hagedis, Kleine vuurvinder, Bruin blauwtje maar ook nog heel wat Struikheide. Struikheide mag dan in onze Kempen algemeen zijn, aan onze kust is deze plant zeldzaam. Op d'Heye was ze bijna verdwenen toen we in 1997 het waterwingebied (van de V.M.W.) in beheer kregen. De grassen hadden helemaal de bovenhand genomen, heel wat andere planten stonden onder druk.

Vervolg blz. 2 →

We blijven maw verheugd bezig met onze eerste opdracht : natuurbehoud. Dus voorrang aan habitattherstel door NatuurInrichtingsProjecten of een verbeterd mestactieplan. Dus volhouden in het verwerven van waardevolle natuur. Dus volop inzetten op het tegenhouden van habitatvernietiging zoals de geplande asfaltering van de Groene 62 (zie volgend nr van ons tijdschrift) of kunstmatige eilanden voor onze kust (zie ook BOM-brief). Een vereniging als de onze met een plaatselijk ledenbestand van meer dan 1100 gezinnen en succesvolle acties als de Keignaerthappening afgelopen september met gemakkelijk 250 deelnemers moet politiciers die alles bekijken door de bril van mogelijke kieswinst waarschuwen : tot hier en niet verder.

Een van de jaarlijks terugkerende beheersactiviteiten op d'Heye is het plaggen rond de relictten van de Struikheide. Plaggen is het afsteken van de grasmat. Zo komt het zand bloot te liggen en kunnen zaden die nog in de grond aanwezig zijn makkelijker tot kiemen komen. Struikheide is een belangrijke nectarplant voor vlinders, hommels en andere insecten. De rups van de Kleine vuurvliinder bvb heeft als waardplant de talrijk aanwezige Schapenzuring en de volwassen vlinder slurpt

nectar van Struikheide. Natuurpunt (toen Natuurreservaten vzw) startte de plagwerken in 1997. De eerste resultaten waren zichtbaar in 2000. Ondertussen breidt de Struikheide elk jaar wat uit. Tijdens de Dag van de Natuur moet er dit jaar opnieuw een stuk geplagd worden.

Op d'Heye moeten we er ook voor zorgen dat de graslanden gevrijwaard blijven van struiken en bomen. Op dergelijke duingraslanden staan heel wat zeldzame planten en in de herfst

Zaterdag 20 november, afspraak om 13u30 aan de ingang V.M.W., Danckaertstraat te Bredene.

Breng werkhandschoenen mee, wij zorgen voor wat drank en een hapje!

Organisatie van Natuurpunt en A.N.B. afd natuur. Met medewerking van J.N.M. middenkust, Zeescouts De Schorre Oostende, scouts Noordland Bredene en de gemeente Bredene.

Groene Jutter 2010 voor wetenschapper Jan Seys (Vlaams Instituut voor de Zee)

Volgens traditie reikt de kustwerkgroep van Natuurpunt haar groene jutter uit aan een persoon die zich de laatste jaren verdienstelijk heeft gemaakt voor de natuur aan de kust. De laureaat voor 2010 werd Jan Seys, verantwoordelijke communicatie bij het Vlaams Instituut voor de Zee. Met de prijs wil de kustwerkgroep niet alleen dr Seys en het VLIZ bedanken voor hun tomeloze inzet om de Noordzee(natuur) in de kijker te plaatsen, we willen bovenal de ruim 1.000 wetenschappers bedanken die zich dagelijks inspannen om ons meer inzicht te geven in de wondere mariene wereld. Immers, inspraak zonder inzicht leidt tot uitspraak zonder uitzicht. Of nog : bekend maakt bemind.

Dat dr Jan Seys in de schijnwerpers wordt geplaatst is sowieso niet toevallig. Als ornitholoog voor het Instituut voor Natuurbehoud (ondertussen INBO) inventariseerde hij begin jaren 1990 onze kustwateren.

Het werk dat hij en zijn opvolgers verzette was een prachtige én ijzersterke aanzet voor de afbakening van de Vogelrichtlijn-gebieden op zee. Deze werkwijze is exemplarisch voor de baanbrekende rol die wetenschappers vervulden én vervullen. Denken we ook aan de “Ecosysteemvisie voor de Vlaamse Kust” (wat hét baken was voor de uitvoering van het Duinendecreet). Denken we aan de inspanningen van BMM om olieverontreiniging in kaart te brengen. ... Het zijn slechts enkele van de talrijke voorbeelden van de belangrijke rol die wetenschappers gisteren, vandaag én morgen spelen in het natuurbehoud aan de kust. De kustwerkgroep drukt haar hoop uit om de vruchtbare synergie met de wetenschappelijke wereld ook in de toekomst verder te zetten.

Samen sterk voor de kust én zee, niet voor niks dus de achterliggende idee van de Groene Jutter-prijs.

Foto's van Roland
Roland stuurde ons op 9 oktober onderstaande foto's en commentaar : “Gisternamiddag gaf de Tuimelaar weer show, prachtig te zien vanaf de Spinoladijk Oosteroever, op zee tussen de nieuwe oostdam en de twee eerste golfbrekers”

Zie ook onze website. (Roland François combineert een diepgaande soortenkennis - vooral vogels - aan een licht ironische pen en een heel groot talent om hét goeie moment vast te leggen. Met een beetje hulp van een kanon van een telescoop ook wel.)

ook mooie en zeldzame paddestoelen, zoals wasplaten en satijnzwammen. Een ander werkje die dag wordt dus het verwijderen van de opkomende populieren en abelen.

Werk voldoende, we kunnen zeker een helpende hand gebruiken.

Wees welkom!

↑
Zandblauwtje, klein, maar fijn.

Stem wijs, stem Seys ...

→ Foto : Bart

Eerdere laureaten van de Groene Jutter-prijs zijn :

- 2009 Jean-Louis Herrier Agentschap voor Natuur en Bos
- 2007 Claude Velter Vogelopvangcentrum Oostende
- 2006 John Van Gompel conservator Uitkerkse Polder, Natuurpunt

BOM-brief

Onder de titel “BOM-brief” brengen wij de lezer berichten uit ons werkingsgebied “Bredene – Oostende – Middelkerke” (de BOM-gemeenten) over beleidszaken, zowel van ons als van onze overheden. Soms kan de inhoud een explosief karakter hebben.

Milieubeweging vraagt de opmaak van een KAPPA-plan aan Minister Crevits

Op vrijdag 1 oktober bliezen Natuurpunt, Bond Beter Leefmilieu en de West-Vlaamse Milieufederatie verzamelen in het Staf Versluys-centrum in Bredene. Op het symposium “kustverdediging en klimaatverandering” braken ze een lans om met (ipv tegen) de natuur te werken om de kust te beveiligen tegen een stijgende zeespiegel. De milieubeweging roept zelfs op tot een heus ‘KAPPA-plan’. Een masterplan voor de kust dat een antwoord biedt op het breed palet aan uitdagingen dat de klimaatverandering zal inluiden. Het KAPPA-plan moet alzo breder gaan dan kustverdediging en ook thema's behandelen als landbouw, zoetwatervoorziening, natuur, ... De milieubeweging vraagt dan ook aan Minister Crevits om het – thans in besloten kringen gevoerde – project Ecorise / Vlaamse Baaien open te breken.

Het Kappa-plan ?

Dat ons klimaat verandert staat als een paal boven water. De gevolgen voor mens en natuur worden stilaan zichtbaar. Ook wordt duidelijk dat nu niks doen geen optie is. Windmolens op zee, betere dakisolatie, zuinigere auto's, ... het is belangrijk en noodzakelijk maar niet zaligmakend. Klimaatverandering is een feit. Vandaag en zeker morgen. Meer nog dan enig andere plek in België zal de kust de gevolgen voelen. In het bijzonder de stijging van de zeespiegel kan niet genegeerd noch gemarginaliseerd worden. Onze kust staat voor de vraag op welke manier leven aan de zee mogelijk zal zijn.

De kustwerkgroep van Natuurpunt, Bond Beter Leefmilieu en WMF zijn overtuigd dat de zee niet als een woeste wassende massa, als een gevaar benaderd dient te worden. Integendeel zelfs. De natuur kan ons een handje helpen in tijden van een ontwricht klimaatstelsel. Het zal veel duurzamer zijn om de krachten te bundelen met natuurkrachten als wind en water dan ons angstvallig achter een stenen dijk te verschuilen. De milieuorganisaties zijn overtuigd dat dergelijke aanpak kosteneffectief zal zijn én een grote maatschappelijke meerwaarde zal hebben. We zijn ons terdege bewust dat dit een werk van lange adem zal zijn. Net zoals het gegeven dat dit een werk met én door tal van partners zal zijn. Daarom doen we een oproep aan de Vlaamse én federale overheid om de krachten te bundelen voor de opmaak van één geïntegreerd plan: het Kappa-plan. Zoals de Nederlanders een nieuw Delta-plan maakten. Of zoals de Vlaamse overheid al een Sigma-plan maakte voor een veilige, natuurlijke en toegankelijke Schelde. Zo moet het Kappaplan de kustveiligheid ook op langere termijn op een zo kosten-efficiënt mogelijke manier garanderen, als moet het plan bijdragen tot het herstel van het ecologisch evenwicht langs de kustlijn én aan de leefkwaliteit van kustbewoners.

En Vlaamse Baaien ?

Met de oproep voor een Kappa-plan geeft de milieubeweging alzo haar antwoord op de Vlaamse Baaien. Een toekomstprojectie van de Vlaamse baggeraars die als merite heeft dat ze het debat initieerde doch dat op wetenschappelijk drijfzand is gebouwd volgens de milieubeweging. Na uitvoerige correspondentie met (internationale) wetenschappers concluderen we immers dat het plan de volledige ontwrichting van het dy-

namische kustecosysteem zal inluiden. Als het plan uitgevoerd wordt zal immers de typische sedimentuitwisseling tussen enerzijds strand en duin en anderzijds zandbanken en vooroever gefixeerd worden volgens een vaste lay-out van kunstma-

→ Foto: Roland

BOM-BRIEF

tige eilanden en lagunes. Of hoe de kust nog statischer wordt. Of hoe na de betonning van de dynamische kustduinen nu ook het natte mariene gedeelte teloor zou gaan.

De kustwerkgroep van Natuurpunt roept Minister Crevits dan ook op om het project Ecorise te verbreden. Ja zelfs te transformeren in een KAPPA-plan. Een plan waar niet alleen oog is voor de belangen van de baggeraars of de vastgoedsector. Een plan waar de discussie dus breed opengetrokken wordt tot het breed palet aan uitdagingen van de klimaatverandering voor de kust en zee. Een plan dat niet in achterkamers wordt besproken en gebeurt vanuit een open en participatief proces. De milieubeweging is klaar en heeft dus al haar ‘huiswerk’ gemaakt !

Meer info
(incl. de volledige syllabus) :
www.natuurpunt.be/kustwerkgroep - kustwerkgroep@gmail.com

De kust 2025: hard versus zacht?

Ik herinner me nog goed de aardverschuiving die Vlaamse Baaien 2100 teweegebracht. Op hetzelfde moment was een discussie aan de gang over een immer groeiende zandbank voor de Baai van Heist. Wie beide discussies onder de loep nam, ontdekte een maakbaarheid-paradox. De baggeraars droomden van een uitbreiding van de kust naar de zee toe en opperden zelfs de idee om zandbanken op te hogen tot bewoonde (schier)eilanden. De surfclub in Heist, gesteund door het gemeentebestuur, vroeg het afgraven van de lokale zandbank (ook al had de voorzitter van Toerisme Knokke-Heist de plek bestempeld als bestand tegen een 10.000 jarige storm en alzo tot het veiligste plekje aan de kust gebombardeerd). De discussie leek een prachtige kiem te worden van een ambtelijk rondje palaveren over "geïntegreerd kustzonebeheer". Met de nadruk – volgens de 20e eeuwse filosofie – op "beheeren" en alzo "hoe kan de mens de kust zo naar zijn hand zetten?". Of hoe beheren in feite gelijkstond met beheersen. Ik glimlach terwijl ik dit denk want zoals grote natuurrampen in de eerste decaden van de 21e eeuw ons nog maar eens leerden kan de mens wel wikken, de natuur zal

blijven beschikken. Zeker aan het zeetje dat zich niet in een keurslijf laat persen. Ik glimlach nog terwijl ik van een kop koffie geniet met zicht op de Baai van Heist. Een zware herfststorm teistert de kustlijn. De slikke, die enkele weken terug nog prachtig oranje kleurde, is verzwolgen onder een woeste zee met schuimkoppen. Ja, weerman David Dehenauw had het spektakel voorspeld. Een 250-jarige storm. Eentje die in 2010 menig burgemeester uit zijn slaap zou gehouden hebben. Nu niet. Dankzij het KAPPA-plan had de Vlaamse Regering sinds 2015 niet stilgezeten. Nee, bebouwing was er niet gekomen. Stel je voor dat thans de golven rolden over een nieuwe strandclub! Bouwen in zee was tout court niet weerhouden. Het zou immers al te zot zijn om een probleem tijdelijk op te lossen door een nieuw probleem te creëren. Nee, er werd gekozen om natuurlijke processen te respecteren en te versterken. Neem nu de Baai van Heist. Afgraven bleek al vlug onzinnig. Onzinnig duur. Onzinnig omdat je elk decennium met hetzelfde "probleem" te maken zou hebben. Het natuurlijke proces zijn gang laten gaan bleek de beste oplossing. Anno 2025 is de zandbank aaneengesgroeid met het strand. Het strand strekt zich zo wel 2 km in zee uit. Alhoewel vandaag

↑
Geen 1000-jarige, eerder een half-jarlijkse storm.

de zee tot enkele honderden meters van de zeedijk lijkt te komen. Als ik even later richting Knokke wandel, of is het strompelen tegen de wind in?, blijkt dat de verzanding [een gevolg van de Zeebrugse strekdammen] zich tot in Duinbergen heeft doorgezet. Gelukkig maar want de golven rollen aldaar tot tegen de wandeldijk. De vernietigende kracht is er echter uit. Het zijn stuiptrekkingen van de zee die de aftocht blaast. Het wordt laag water. De gouverneur die het rampenplan ongetwijfeld klaar had liggen zal opgelucht ademhalen! 's Avonds maakt nieuwslezer Stef Wauters met weerman David de balans op in het nieuws. Ook elders aan de kust heeft het KAPPA-plan zijn vruchten afgeworpen. Net als in Zeebrugge heeft het strand in Oostende stand gehouden. De verzanding nabij de strekdammen

heeft ook hier een natuurlijke buffer gelegd voor de Oosteroever en het centrum van Oostende. Ook de verhoogde wandelpromenades langs de havengeul hebben hun nut bewezen. Geen 1953-scenario dus. Volgende stop is de Vossenslag nabij Wenduine meldt de nieuwslezer. Begin jaren 1990 nog het toneel van spectaculair afkalvende duinen. Vandaag het strijdtoneel van woeste golven die te pletter lopen op de strategisch geplaatste golfbrekers*. Het achterliggende strand, dat de afgelopen jaren wel 100 meter verbreed en 2 meter verhoogd was dankzij de omgebogen zandrivier, heeft desalniettemin rake klappen gekregen. Het is duidelijk terug geslagen maar het houdt stand. Binnen 5 jaar hebben de natuurlijke processen de "schade" terug hersteld, meldt de ingenieur van Afdeling Kust geruststellend. "Het KAPPA-plan heeft gewerkt" besluit hij triomfantelijk. Stef Wauters komt terug in beeld en neemt ons mee naar Nederland. Daar is een 1953-scenario vermeden doch is de schade groter. Het Delta-plan heeft gewerkt en het hinterland is gevrijwaard. Dat is dus niet het probleem. De slachtoffers zijn gelukkig "slechts" strandpaviljoenen en andere constructies die tegen het advies van de Delta-commissie geplaatst werden op de verbrede en verhoogde stranden. De voorzitter van ABN AMRO Verzekeringen verklaart dat zij hun verzekeringspo-

lissen met de strandpaviljoenen zullen herzien. De nieuwslezer komt terug in beeld en neemt een interview af met de Minister van de Noordzee. Ze laat weten dat het KAPPA-plan gewerkt heeft doch dat we niet op onze lauweren mogen rusten. Uit nieuwe

rapporten van de IPCC bleek nog maar eens dat de zeespiegelstijging geen decimeters maar meters zou bedragen. Of hoe haar ambtenaren al zaten te puzzelen aan een Kappa bis-plan.

TO BE CONTINUED

Het Kappa-plan ?

Voor mens én natuur ! Vandaag en morgen

Wie in het begin van de 21e eeuw had verteld dat de kust een toonbeeld zou worden van een duurzame ontwikkeling, zou wellicht als naïeveling bestempeld worden. Onze kust scoort immers hoog ... in het lijstje van minst aantrekkelijke vakantiebestemmingen. De invloed van de moderne atlantikwall zal hier uiteraard niet vreemd aan zijn. De Kustwerkgroep van Natuurpunt is overtuigd dat het anders kan én moet. Ze lanceert de term Kappa-plan. Een oproep voor een masterplan voor onze kust en zee. Eerste afspraak is 2025. In 2025 is onze kust bestand tegen een 1.000-jarige storm. Afdeling Kust is afgestapt van de financieel en ecologisch zwaar belastende techniek van terugkerende zandsuppletie. Samen met alle betrokken actoren werkt ze mee met de natuur. We wentelen de kustverdediging kortom niet af door zandbanken af te graven (en elders problemen te creëren). We hebben meer inzicht gekregen in de morfologische processen en spelen hier op in. Strandophogingen gebeuren enkel nog als "zandmotor", d.w.z. om natuurlijke processen een duwtje te geven. Op zee zijn (net zoals op land) zandwinningen uitgedoofd en zijn onze 10 windmolenparken gelinkt met de Noordzee-ring. We worden minder en minder afhankelijk van aardolie uit het Midden-Oosten. We wentelen onze problemen minder en minder af. Noch naar elders. Noch naar toekomstige generaties. In 2050 is onze kust bestand tegen een 10.000 jarige storm. Zo zijn we ook gewapend tegen de nog steeds stijgende zeespiegel. Onze economie is ondertussen volledig CO2-onafhankelijk. Klimaatverandering is echter een feit. We hebben gelukkig erger kunnen voorkomen. We hebben zo de gevolgen opgevangen door o.a. op zee én op land klimaatbuffers aan te leggen. Van verbrede natuurlijke stranden tot grote boscomplexen. De natuur en de economie herleeft volop. Of hoe het zeetje en het kappa-plan inspireren.

**golfbrekers (geen strandhoofden – boarebrekers !) zijn kunstmatige constructies die parallel met de kust worden geplaatst om de golven te breken*

JNM (Jeugdbond voor Natuur en Milieu)

JNM is een jeugd- en natuurvereniging naar ons hart. Een beetje chaoot, een beetje buiten de lijntjes, een beetje zoals wij onszelf wel eens zouden willen horen beschrijven. Voortaan nemen zij een klein hoekje van ons tijdschrift in beslag, met onze volle goesting. Oordeel zelf:

JNM (Jeugdbond voor Natuur en Milieu) staat voor ravotten voor piepers (6-12), erop uit trekken voor ini's (12-16) en de handen uit de mouwen steken voor gewone leden (16-25) - en dat allemaal in een groen jasje !

Op 12 september traptten we het nieuwe JNM-jaar weer af! Met een bezoekje aan het Vogelopvangcentrum Oostende slaagden we erin de nieuwsgierige zieltjes te boeien. Het mag gezegd zijn, onze piepers hebben zich goed gedragen en verdienen een vieruurtje ;-) !

Met een heleboel activiteiten in de toekomst, het herfstweekend voor piepers, een nieuw lokaal en de vernieuwde provinciale inwerking zijn we weer helemaal terug ! Tot gauw !

↑
JNM-bezoek aan het Vogelopvangcentrum

Zaterdag 12 februari, 20u00: Natuur.Middenkust feest ! Enige uitnodiging !

Onze jaarlijkse ledenbijeenkomst, ook wel algemene vergadering genoemd, gaat dit jaar door in Bredene. Om precies te zijn in de Vicognehoeve, Blauwvoetlaan 2, (en vliegt de blauwvoet, storm op zee !) te 8450 Bredene voor de GPS-genoten onder ons.

We horen er een paar overzichten over 2010 (reservatennieuws, financiën, activiteiten, ...), vooruitzichten voor 2011, wie goesting heeft om het bestuur te verwoegen laat het weten en wordt voortaan uitgenodigd op onze bestuursvergaderingen (elke 1ste vrijdag van de maand).

Daarna geeft Klaas De Smet, projectleider bij de Vlaamse LandMaatschappij (VLM) ons een overzicht

van het lopende NatuurInrichtings-Project "Oostendse Kreken". Dat project gaf een flinke duw aan het herstel van de natuur in Zwaanhoek, Keignaert, Zoute Kreek. Hoe dat ging, wie er allemaal meedeed, welke verwachtingen, tegenslagen, spectaculaire of gewone successen opdoken, legt Klaas ons uit met kaarten, foto's, een powerpoint en heel veel kennis van zaken. Het NIP is nog niet helemaal klaar maar het is nu al duidelijk een grote boost geweest voor de natuur. Of kon het nog beter ?

Komt dat zien, komt dat horen en komt dat proeven want zoals u ons al wel kent, zorgen wij voor een natje en een droogje ...

↑
Plaggen in de overtreffende trap : het NIP in volle actie.

Situering

Tussen het kanaal Oostende - Brugge, de N9 “oude baan” Oostende – Brugge en de Expresweg Jabbeke – Vijfwege (De Haan) ligt een complex van akkers en oude graslanden, met hier en daar wat zilte graslanden, moeras en poelen. Tijdens de laatste decennia heeft dit gebied (het Paddegat) heel wat ingeboet aan natuurwaarden, vooral door het scheuren van historische graslanden en het waterpeilbeheer ten behoeve van de landbouw.

Enkele deelgebieden werden echter gevrijwaard, mede dankzij beschermingsmaatregelen van Europa (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden), mede dankzij initiatieven in het kader van de ruilverkaveling (vb Schorreweide) en mede dankzij aankopen door de Vlaamse overheid en door Natuurpunt afd middenkust (vb ’t Pompje). Vandaag worden de Schorreweide, ’t Pompje, de Schobbejak en Cathille (beide te Stalhille) beheerd door het A.N.B. van het Vlaams Gewest.

‘t Pompje als compensatiegebied

Toen de Vlaamse regering in 2000 besliste om de Zeebrugse haven uit te breiden, en daarvoor een stuk Vogelrichtlijngebied op te offeren, werd tegelijk beslist om 520 ha poldergebied aan te duiden ter compensatie, waar natuurontwikkelingmaatregelen kunnen worden uitgevoerd. Eén van die aangeduide gebieden was het “Pompje” op de grens Oudenburg – De Haan.

’t Pompje is één van de kerngebieden in het Paddegat, met historische graslanden en uitgebrikte gronden (baksteenproductie), met een hogere waterstand dan het gemiddelde, omwille van het feit dat één van de eigenaars, de Radio Maritieme Diensten (vandaag het Ministerie van Landsverdediging) een permanent hogere waterstand nodig had vanwege een goede aarding van de antennes. Een 10-tal jaar geleden kocht Natuurpunt er 2 waardevolle percelen, met de financiële steun van Pacha Mama vzw Oostende.

In dit compensatiegebied zouden, volgens het voorwaardelijke inrich-

tingsplan, moeras, grasland met zilte elementen en poldergrasland gecreëerd worden, of zou er, in gewone bewoording, afgegraven worden, laantjes in de weiden uitgediept en het waterpeil verhoogd worden. Het eerste deel van de werken werd uitgevoerd tussen 2007 en 2009.

Het project en de resultaten

Vijf jaar lang moet de evolutie van het waterpeil, de flora en de avifauna goed worden opgevolgd. Voor dit laatste, de monitoring van broedvogels en overwinterende vogels, stond Natuurpunt middenkust in. De coördinatie van het inventarisatiewerk is in handen van Natuurpunt, de uitwerking van de methodiek, de wetenschappelijke begeleiding en de verwerking van de resultaten gebeurt op het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO).

Europa legt een matrix op met als doel een goede vergelijking te kunnen opstellen tussen de verloren natuurwaarden (door de uitbreiding van de haven van Zeebrugge) en de “natuurwinst” door het beheer en ten gevolge van de natuurinrichtingswerken in de compensatiegebieden. Daarvoor hanteert men vooral de “Bijlage I” soorten van de Vogelrichtlijn. De belangrijkste soorten van die lijst in onze polders zijn Bruine kiekendief, Kluut en Blauwborst. Onze aandacht gaat echter ook naar de typische weidevogels als Kievit, Grutto, Tureluur, Graspieper...

Broedvogels (aantal koppels) Weiden 't Pompje	Rode Lijst	Bijlage I soorten Vogelrichtlijn	2006	2007
Bergeend			10	13
Slobeend			5	8
Wintertaling			1	1
Zomertaling	x		1	1
Kuifeend			0	2
Bruine Kiekendief		x	1	1
Torenvalk			0	1
Boomvalk			0	1
Scholekster			6	7
Kluut	x	x	8	11
Kievit			43	45
Kleine plevier			0	1
Tureluur	x		8	8
Grutto			13	12
Veldleeuwerik			3	3
Blauwborst		x	6	8
Rietzanger	x		17	15
Kleine karekiet			27	28
Cetti's zanger	x		0	1
Bosrietzanger			5	3
Spotvogel			0	0
Grauwe vliegenvanger			0	0
Rietgors			8	7

Na afgravingswerken gaan pionier-soorten (in casu Kluut en Kleine plevier) er meestal op vooruit. Zo

broedden eind jaren ’90 tussen 14 en 20 koppels Kluut, na de werken op de Schorreweide & omgeving. In 2009 was er opnieuw een toename van Kluut, na de werken in ’t Pompje. Er mag verwacht worden dat wanneer de afgegraven stukken begroeid zullen geraken, het aantal Kluut en Kleine plevier weer zal afnemen. Dit zou dan – hopelijk – wel moeten resulteren in winst voor de andere weidevogels.

Maar de tendens van enkele traditionele weidevogels zoals Kievit en Grutto is echter negatief. Dit blijkt niet alleen duidelijk uit deze cijfers, elders aan de middenkust (vb Zwaanhoek en Oostends krekengebied) gaan deze soorten er ook op achteruit. In Nederland, toch wel het land van de Grutto, is men bang dat deze soort gaat verdwijnen. Een recente studie geeft aan dat de Nederlandse broedpopulatie (in 1960 nog > 120.000 koppels) tegen 2030 minder dan 10.000 koppels zal tellen. Dit heeft alles te maken met de condities van hun biotoop. Dichter bij ons, in de Uitkerkse polder, horen we een positiever verhaal over deze weidevogel. Daar slaagt men er wel in om (voorlopig ?) het aantal Grutto’s in stand te houden, na jaren forse toename. De redenen van dit succes zijn duidelijk. In grote poldergebieden, met voldoende (nattere) kerngebieden, waar het waterpeil niet kunstmatig laag staat, kan de Grutto zich wel handhaven. Weidevogels vinden nu eenmaal hun voedsel (vliegen- en andere insectenlarven, regenwormen,...) op natte graslanden. 2010 was niet alleen een rampjaar voor het aantal broedende Grutto’s en Kieviten, erger nog was dat het broedsucces (het aantal grootgebrachte jongen) zelden zo laag was. Heel weinig jongen overleefden de – vooral – nachtelijke koude in april en begin mei, met een gering voedselaanbod als gevolg er bovenop. Voor een 2° broedsel, rond half mei, vallen de vogels dan terug op de nattere kerngebieden. Het inventarisatiegebied in en rond ’t Pompje heeft echter weinig kerngebieden, waardoor het 2° broedsel ook geen groot succes werd.

De Blauwborst is moeilijker te inventariseren, ze broedt vooral in grachten in rietkragen. Na een natte winter tellen we gewoonlijk meer Blauwborsten. Ook de Rietzanger stelt niet meteen hoge eisen aan haar biotoop. 2010 was in de Vlaamse polders een goed jaar voor de Rietzanger, in ’t Pompje ging de Rietzanger er licht op achteruit. Er wordt aangenomen dat een nat Afrikaans seizoen of een Sahel-droogte meer invloed heeft op de populatietrends van de Rietzanger dan wat dan ook.

Een Grutto kan tot 30 jaar worden. Na de sterke groei, eind 20° eeuw, vooral door betere landbouw- en natuurcondities in Europa, wordt

nu een achteruitgang met jaarlijks ongeveer 4% van de West-Europese populatie vastgesteld. Gezien de populatie niet zo jong meer is, kan worden aangenomen dat de Grutto straks een zeldzame verschijning wordt.

Daarnaast kent de Grutto ook geen meeval in haar overwinteringgebieden in West-Afrika. Wanneer Grutto’s in natte rijstvelden hun voedsel zoeken, meent de lokale bevolking dat de Grutto’s zich voeden met rijst-scheuten, waarvoor ze dan bejaagd worden. Men stelt ook vast dat de Grutto betere overlevingskansen heeft na een nat Afrikaans seizoen.

Willen we deze vogels behouden in onze poldergraslanden, dan moeten we, net als in Uitkerke, zorgen voor voldoende natte kerngebieden in een zo groot mogelijk poldercomplex, een hoger waterpeil en zo weinig mogelijk hogere begroeiing (bomen, struweel en maïs) waar predatoren op de loer liggen.

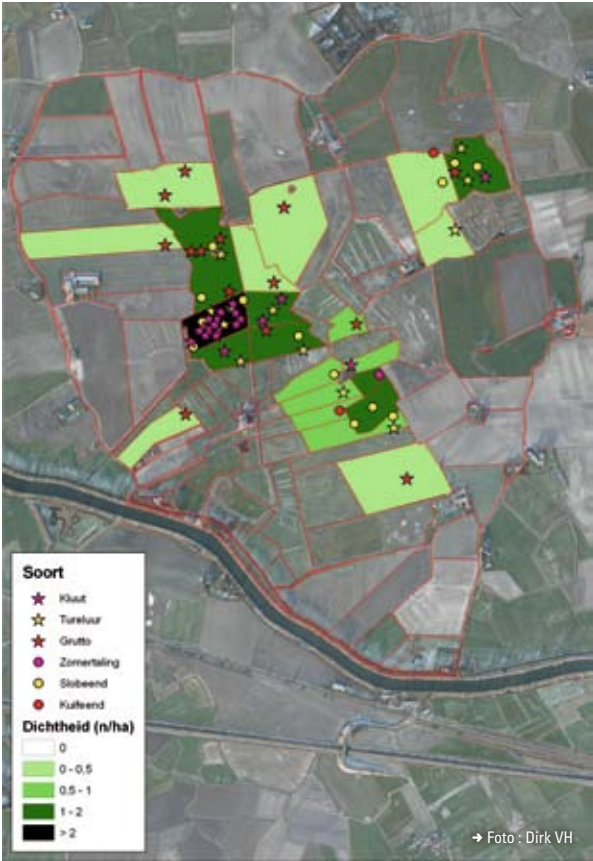
De Tureluur is de laatste jaren mooi toegenomen. Deze soort stelt ook vergelijkbare specifieke eisen aan haar broedomgeving, en prefereert bovendien de zilte / brakke graslanden. De Scholekster broedt meestal laat in het seizoen, het koude begin van de lente 2010 had weinig impact op deze soort.

De Blauwborst is moeilijker te inventariseren, ze broedt vooral in grachten in rietkragen. Na een natte winter tellen we gewoonlijk meer Blauwborsten. Ook de Rietzanger stelt niet meteen hoge eisen aan haar biotoop. 2010 was in de Vlaamse polders een goed jaar voor de Rietzanger, in ’t Pompje ging de Rietzanger er licht op achteruit. Er wordt aangenomen dat een nat Afrikaans seizoen of een Sahel-droogte meer invloed heeft op de populatietrends van de Rietzanger dan wat dan ook.

De Bruine kiekendief is een constante broedvogel in ’t Pompje, met jaarlijks 1 koppel. Zoals de meeste andere roofvogels, kende het aantal Bruine kiekendief een dieptepunt van half 20° eeuw tot eind jaren ’80. Vanaf 1990 ging de populatie in West-Europa er fors op vooruit, tot ongeveer 2002. Deze schommelingen werden niet alleen bepaald door gebruik van pesticiden en vrijwaring van hun biotopen in Europa,

Grutto.

Echte weidevogels.

Schorreweide, een ander kerngebied van ’t Paddegat.

maar ook de oppervlakte die in het Afrikaanse natte seizoen wordt overstroomd, speelt een belangrijke rol. Studies hebben aangetoond dat na een nat seizoen in de Sahel, er meer Bruine kiekendieven overleven.

De volgende jaren zal Natuurpunt de weidevogels verder opvolgen. De eerste resultaten zullen misschien de Vlaamse overheid tevreden stemmen, omdat net de “Bijlage I” soorten goed scoorden. Natuurpunt blijft echter ijveren voor het optimaliseren van de condities voor onze weidevogels, want dit zijn, naast Bruine kiekendief, Kluut en Blauwborst, evengoed typische bewoners van onze graslanden.

Literatuur

- Beintema, A., O. Moedt & D. Ellinger, 1995.** Ecologische Atlas van de Nederlandse Weidevogels. Schuyt & Co, Haarlem.
- Courtens W., C. Martens & D. Verbelen, 2006.** Eindrapport monitoring SBZ-V Poldercomplex, INBO, Mergus & Vogelwerkgroep middenkust.
- Courtens W. & D. Verbelen, 2007.** Tweede eindrapport monitoring SBZ-V Poldercomplex, INBO & Natuurpunt.
- Schroeder, J., M. Hinsch, J. Hooijmeijer, & T. Piersma, 2009.** Faillissement dreigt voor Nederlandse weidevogelbeleid, De Levende Natuur 110 (7) 333 – 338.
- Slabbaert W., 2001.** Aanwijzingsdossier van De Poldergraslanden van paddegat – Klemskerke als Vlaams Natuurreservaat.
- Van Gompel J., 2010.** Broedvogels in de Uitkerkse Polder in 2010. De Spille, Sept 2010.
- Zwarts, L., R. Bijlsma, J. van der Kamp & E. Wymenga, 2009.** Living on the Edge. Wetlands and birds in a changing Sahel. KNNV Publishing, Zeist, NL.

Dirk Vanhoecke

In de duinstrook helemaal op de grens van Bredene en De Haan ligt NP-reservaat De Paelsteenpanne. De naam verklapt het al : een duinpanne, gevormd in de schaduw van de paraboolvormige Spanjaardduin, plaatselijk het hoogste duin van de nog overgebleven zeereepduinen. Eertijds werd in deze strook duinen, in het kader van de kustwering, gekozen voor het aanplanten van allerlei planten die het zand konden vasthouden en zo een mogelijke

doorbraak van de zee tegengaan. Geprefereerde soorten waren de diepwortelende Witte abeel, Populier, Duindoorn en zelfs Rimpelroos. Liefst zo exotisch mogelijk dus, als het maar efficiënt duinzand vasthield met zijn wortels. De meeste aangeplante soorten konden zich jarenlang vrijuit verspreiden. Toen Natuurpunt (toen nog Natuurreservaten vzw), meer dan twintig jaar geleden de Paelsteenpanne in beheer kreeg leek het bijna onbegonnen

werk om deze exoten te verwijderen. Maar zoals altijd wint de aanhouder en vandaag is de Paelsteenpanne niet meer te herkennen. Dit harde werk (de term "diepwortelend" zegt voldoende denk ik) wordt dan ook jaar na jaar verdergezet om de terugkeer van Duindoornstruweel tegen te houden. De beloning is navenant, de laatste jaren konden we op de Paelsteenpanne honderden wilde orchideeën bewonderen, alsook een mooie populatie walstro- en blauwe bremraap. Hoewel de orchideeën voornamelijk terug te vinden zijn in de eigenlijke panne, het laagst gelegen deel van het reservaat, konden we ook aan de andere kant van het reservaat al een aantal exemplaren hondskruid aantreffen. Koen De Hert van de Leuvense Universiteit onderzocht deze zomer de soorten orchideeën en wist ons aan de hand van DNA analyse te vertellen dat er drie "echte orchideeën" voorkomen van de Dactylorhiza familie : Vleeskleurige orchis (Dactylorhiza incarnata), Rietorchis (Dactylorhiza praetermissa) en Bosorchis (Dactylorhiza fuchsii), naast een hoop zogenaamde hybride soorten, of Orchideeën die nog volop aan het evolueren zijn naar hun eindsoort.

Ook de oude poel, volledig omringd door een bos harig wilgeroosje leverde eind deze zomer echt een fenomenaal zicht op, wat duidelijk door ook een aantal libellen en waterjuffers gesmaakt werd. De tweede recentere poel was dit jaar ook reeds een succes, met kleine lisdodde en waterpunge. Het werk is echter nooit af en soms lijkt het zelfs een beetje op de processie van Echternach. Dit jaar worden een aantal extra werkdagen georganiseerd om voornamelijk de snel uitbreidende Witte abeel te bestrijden. Helpende handen zijn dus steeds welkom !

→ Foto : Koen VH

Blauwe bremraap

→ Foto : Koen VH

Hondskruid

→ Foto : Koen VH

Rietorchis

→ Foto : Koen VH

Walstrobrema

→ Foto : Koen VH

Waterpunge

Colofon Natuur.Middenkust

Regio middenkust = Bredene + Oostende + Middelkerke

(of kortweg de BOM gemeenten)

Site: www.natuurpunt.be/middenkust

E-mail: naatuurpunt.middenkust@skynet.be

Lid zijn van Natuurpunt betekent:

Samen met 87.000 gezinnen medebeheerder of mede-eigenaar zijn van meer dan 16.700 ha reservaten, verspreid over 450 natuurgebieden. U krijgt dan 4 x per jaar het nationale tijdschrift NatuurBlad. voor iets de meer gespecialiseerde tijdschriften Natuur.Focus en Natuur.Oriolus kan je een aanvullend abonnement nemen (telkens 8.50 euro / jaar)

Woon je bovendien in één van de BOM-gemeenten dan, ontvang je 4 x per jaar dit tijdschrift, neem je gratis deel aan onze activiteiten in de streek (zie ook www.natuurpunt.be/middenkust), kan je actief meewerken aan het beheer van de 10 natuurreservaten in de streek en steun je het behoud en de ontwikkeling van de natuur aan de middenkust.

Lid worden van Natuurpunt kan door € 24 te storten op rekening 230-0044233-21 van Natuurpunt vzw. Alle informatie van deze natuurreservaten vindt u op onze site.

Steun de (verdere) aankoop van natuurreservaten in eigen streek door storting (fiscaal attest vanaf € 30) op rekening 293-0212075-88 van Natuurpunt, Coxiestraat 11 te 2800 Mechelen met vermelding van het projectnummer:

- 3593 Middenkust algemeen
- 5532 Schuddebeurze Westende
- 5541 Puidebroeken Middelkerke (Slijpe)
- 5515 Warandewijnen en Schapenweide Middelkerke
- 3535 Oostendse Kreken (Keignaert en Zwaanhoek) Zandvoorde
- 5525 Paelsteenpanne Bredene
- 5543 d'Heye Bredene
- 5551 't Pompje Oudenburg
- 5562 Snipgate Leffinge - Snaaskerke

Contactgegevens:

- Serge Allein (algemeen + financieel)
Verdunlaan 5, 8450 Bredene 059/332802 serge.allein@telenet.be
- Johan Broidioi (reservaten +MIER)
Vinkenstraat 22, 8432 Leffinge 059/305796 johanbroidioi@yahoo.com
- Jacques Casselman (educatie) urojcas@telenet.be
- Paul Lingier (beleid) p.lingier@skynet.be
- Dirk Vanhoecke (algemeen + natuurstudie) dirk.vanhoecke@telenet.be